

การพัฒนางานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ หลังการระบาดของโรคโควิด ปี ๒๕๕๓ - ๒๕๕๔

บงกช เชี่ยวชาญยนต์ *, สมคิด เพชรชาติรี *, ขวลิต ตันตินิมิตรกุล **

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๑๒ จังหวัดสงขลา *

สำนักงานองค์การอนามัยโลก ประเทศไทย **

การให้บริการวัคซีนภายใต้แผนงาน EPI บุคลากรเข้าในระบบบริการสาธารณสุข ตั้งแต่ ปี ๒๕๒๐ ส่งผลให้ลดอัตราป่วย อัตราตายของโรคที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีนลงได้อย่างชัดเจน แต่ใน พ.ศ.๒๕๕๑ - ๒๕๕๓ เริ่มมีรายงานผู้ป่วยโรคโควิด ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมทั้งสิ้น ๘๗ ราย ผู้วิจัยจึงได้ทบทวน และวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของพื้นที่รับผิดชอบ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ข้อคำถามในการถอดบทเรียนจากผู้ปฏิบัติงานระดับอำเภอ(เจ้าหน้าที่สาธารณสุข อสม. ผู้นำชุมชน) จังหวัดละ ๑ อำเภอ ดำเนินการระหว่างเดือนพฤษภาคม - เดือนกันยายน พ.ศ.๒๕๕๔

ผลการศึกษา พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ จังหวัดปัตตานี มีผู้ป่วยโรคโควิด จำนวน ๔๖ ราย จาก ๑๐ อำเภอ (จังหวัดปัตตานี มี ๑๒ อำเภอ) จังหวัดยะลา มีผู้ป่วยโรคโควิด จำนวน ๒๒ ราย จาก ๖ อำเภอ (จังหวัดยะลา มี ๘ อำเภอ) จังหวัดนราธิวาส มีผู้ป่วยโรคโควิด จำนวน ๑ ราย จาก ๑ อำเภอ (จังหวัดนราธิวาส มี ๑๒ อำเภอ) รวมทั้งสิ้น ๖๙ ราย ผลการถอดบทเรียนการดำเนินงานในพื้นที่ดังกล่าว พบว่า การไม่ได้รับวัคซีนมีสาเหตุจากหลายปัจจัย คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ (มีการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบงานบ่อย ผู้รับผิดชอบงานใหม่ขาดความรู้/ความมั่นใจในการให้บริการ ข้อมูลการรายงานไม่ถูกต้องครอบคลุม การส่งต่อข้อมูลไม่ครอบคลุม พื้นที่เสี่ยงภัยเข้าถึงยากทำให้ไม่สามารถติดตามกลุ่มเป้าหมายได้) กลุ่มผู้รับบริการ (ไม่เห็นความสำคัญของการรับบริการวัคซีน มีความเชื่อทางศาสนาที่ไม่สอดคล้องกับการรับบริการ กังวลในการดูแลเด็กป่วยหลังได้รับวัคซีน ผู้ปกครองมีการเคลื่อนย้ายเพื่อไปทำงานต่างถิ่น) สำหรับกิจกรรมที่ได้ดำเนินการและส่งผลต่อการพัฒนางาน ได้แก่ มีการจัดลำดับความสำคัญให้อยู่ในนโยบายของผู้บริหารระดับสูง(ผู้ตรวจราชการ) มีภาคีเครือข่ายที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน(ผู้นำศาสนา อสม. ผู้นำชุมชน เป็นต้น) มีการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ มีกิจกรรมเชิงรุก มีกิจกรรมการรณรงค์ให้วัคซีน มีการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง มีการควบคุมกำกับผ่านโปรแกรม JHCIS เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้จำนวนผู้ป่วยในภาพรวมของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ลดลง โดยในปี พ.ศ.๒๕๕๔ จังหวัดปัตตานี (๑๐ ราย จาก ๔ อำเภอ) และจังหวัดยะลา (๕ ราย จาก ๒ อำเภอ) ลดลง แต่จังหวัดนราธิวาส (๑๐ ราย จาก ๔ อำเภอ) เพิ่มขึ้น รวมผู้ป่วยทั้งสิ้น ๒๕ ราย

ข้อเสนอแนะ การดำเนินงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ที่มีความเปราะบาง อ่อนไหวทั้งด้านศาสนาวัฒนธรรม ด้านวิถีชีวิต ด้านความไม่สงบ ควรมีการสนับสนุนทั้งในดำนนโยบายและงบประมาณเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้สามารถค้นหาปัญหาและลดผลกระทบได้อย่างรวดเร็ว